of the Vilnius Evangelical Reformed Synod building complex and in its vicinity (Fig. 1). The investigation recorded a cultural layer up to 2.45 m thick (Figs. 4, 6) and dating to the 16th (?)–20th centuries and unearthed the remains of 17th–20th-century structures (Figs. 2, 3, 5) and burials preliminarily dated to the 16th – first half of the 17th century. In stage II, an excavation was conducted in the vicinity of the building at Pylimo St. 9A in the SE corner of Reformatų Square (Fig.7). There, in carrying out the task of renovating the building, the installation of a new water supply network with a connection on Pylimo Street and the waterproofing of the foundation on the S side of the building were planned. In stage II, two trenches were excavated and the digging of a 2.1x1.7 m access pit for pushing the water pipe under the carriageway of Pylimo Street was monitored, the investigated area totalling 38.07 m^2. The investigation recorded a cultural layer up to 2.7 m thick and dating to the 16th (?)–20th centuries and revealed the remains of structures from the early 17th – early 20th centuries (Figs. 8, 9).

Arūnas Kalėjus,
Stanislav Rutkovski

Bazilijonų gatvė 3

Bazilijonų g. 3 sklypas yra istoriniame priemiestyje, apgyvendintame gana vėlai, XVII a. pastačius Šv. Juozapo ir Šv. Nikodemo bažnyčią. 1723–1731 m. Vilniaus plane tiriamo sklypo vietoje vaizduojamas laukas be pastatų (1:1 pav.). 1794 m. plane jau matome nutiestas gatves. Pirmoji, nutiesta P–Š kryptimi, dalijo sklypą į dvi dalis, antroji buvo lygiagreti su sklypo Š riba (1:2 pav.). Pagal 1840 m. Vilniaus plano duomenis, galima manyti, kad vietos urbanistinė situacija nuo XVIII a. pabaigos iki XIX a. vidurio nepasikeitė (1:3 pav.). Į Š nuo sklypo Bazilijonų g. 3 vietos, gynybinės sienos išorėje būta gynybinio griovio, kuris XVIII a. pabaigoje – XIX a. pradžioje buvo užpiltas, o erdvė į P užstatyta, suformuotos dabartinės Bazilijonų ir Aušros Vartų gatvės. Bazilijonų gatvė nutiesta lygiagrečiai su buvusia gynybine siena.

1862 m. plane matyti, kad aplink sklypą iš V, Š ir R supančias dabartinės Pylimo, Bazili-

1 pav. Bazilijonų g. 3 sklypo vieta (žymima žaliu kontūru) Vilniaus planuose: 1 – 1723–1731 m.; 2 – 1794 m.; 3 – 1840 m.; 4 – 1862 m.; 5 – 1938 m. A. Kalėjaus brėž.

Fig. 1. The location of the plot at Bazilijonų St. 3 (marked with a green border) in plans of Vilnius from the year: 1 – 1723–1731; 2 – 1794; 3 – 1840; 4 – 1862; 5 – 1938

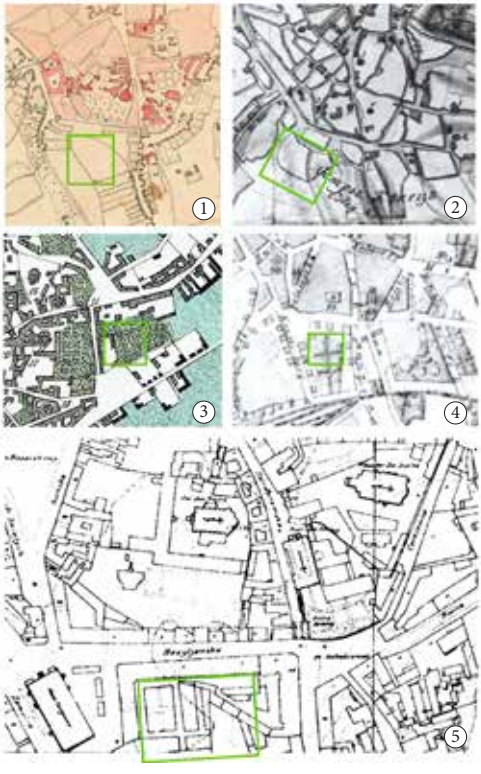

2 pav. 2019–2020 m. tyrinėjimų Bazilijonų g. 3 sklype situacinis planas: 1 – perkasos; 2 – šurfai; 3 – mūrai; 4 – pastatai. T. Dičiaus brėž.

Fig. 2. Situation plan of the 2019–2020 investigation at Bazilijonų St. 3: 1 – trenches; 2 – test pits; 3 – masonry walls; 4 – buildings

jonų ir Aušros Vartų gatves pastatyti nauji pastatai, kurių fasadai derinti su gatvių linijomis. Kvartalo viduryje ir sklypo vietoje buvęs apželdintas plotas tapo reguliaraus plano, čia nutiestas takas, dalijantis skverą P–Š kryptimi, ir du takai – V–R kryptimi (1:5 pav.). XX a. I pusės (iki 1938 m.) Vilniaus planuose matome, kad tuo metu suformuotas perimetrinis Pylimo, Bazilijonų ir Aušros Vartų gatvių užstatymas, o kvartalo viduryje, dabartinės Bazilijonų g. 3 sklypo vietoje, pagal Michailo Prozorovo projektą 1899–1904 m. XX a. II pusėje sklypo teritorijoje buvę pastatai pritaikyti ir naudoti galanterijos fabriko „Raudonoji žvaigždė“ reikmėms, nutiesti nauji požeminiai inžineriniai tinklai.

Bazilijonų g. 3 sklypą archeologai tyrinėjo 2010–2015 m.: 2010 m. – L. Girlevičius (*ATL 2010 metais*, 2011, p. 399–401), 2012 m. – D. Antropikaitė (*ATL 2012 metais*, 2013, p. 455, 456), 2014 m. – L. Kvizikevičius (*ATL 2014 metais*, 2015, p. 412–417), 2015 m. – P. Vutkinas (*ATL 2015 metais*, p. 554, 252).

2019–2020 m. žvalgomųjų tyrimų metu ištirti penki 2x1,5 m dydžio (15 m^2) šurfai, detaliai tirta 701,75 m^2 plote. Iki 2020 m. balandžio mėnesio įžemis – geltonas smėlis – pasiektas 485,05 m^2 plote: sklypo P dalyje – 446,25 m^2, Š dalyje – 38,8 m^2 plote. 216,7 m^2 dydžio plote detalieji tyrimai sustabdyti aptikus grindinį G1, dėl darbų saugos (V dalyje) – ir po XX a. pradžios prekybos paviljono pamatų fragmentais (2 pav.). Bendras XVII–XXI a. kultūrinio sluoksnio storis siekia 0,8–3,85 m (3 pav.). Tyrimų metu surastas 421 ypatusis radinys, iš jų 274 XVI–XIX a. monetos, 29 XVII–XIX a. švininės prekių plombos, taip pat 1437 XVI–XVIII a. buitinės ir statybinės keramikos, stiklo dirbiniai ir jų fragmentai (4 pav.).

Ankstyviausias, virš geltono smėlio susiformavęs čia buvusioje dauboje, 10–40 cm storio kultūrinio sluoksnio horizontas yra palyginti vėlyvas – XVII a. vidurio – II pusės (iki 7 dešimtmečio). Sluoksnyje numizmatinės medžiagos nerasta, negausūs XVI ir XVII a. keraminių indų fragmentai bei XVII a. plokštinių koklių fragmentai, kurie XVII a. I pusėje naudoti pagal paskirtį ir tik vėliau išmesti. Sluoksnyje nesurasta ūkinės veiklos pėdsakų – statinių fragmentų ir ūkinių duobių.

Intensyviau dauba pradėta sausinti, ją užpilant buitinėmis atliekomis, XVII a. pabaigoje – XVIII a. To laikotarpio sluoksniuose surasta

daug numizmatinės medžiagos, daugiausia XVII a. 7 dešimtmetyje kaldintų Jono Kazimiero šilingų (4:5 pav.), viena iš dviejų XVI a. monetų – LDK, Žygimanto Augusto, denaras, kaldintas 1555 m. (4:4 pav.), daug XVII–XVIII a. plokštinių krosnių koklių (4:7–11 pav.), buitinių keraminių indų (4:12, 13 pav.). Šiame sluoksnyje rasta pavienių XVI a. keraminių indų, dubeninių koklių su rozete dugne fragmentų, taip pat XVII a. dubeninių koklių keturkampe anga fragmentų. Negausūs XVII ir XVIII a. pypkių galvučių, kandiklių fragmentai (4:1, 2 pav.), stiklinių indų, langų stiklų fragmentai, metaliniai dirbiniai, vertikalios ir horizontalios batų pasagėlės, peilių dalys, švininės kulkos.

Nuo XVII a. pabaigos – XVIII a. pradžios paviršiaus iškasta apskrito plano 7,5 m skersmens, 2,1 m gylio duobė D3 (2; 3:1 pav.). Jos užpildo sluoksniuose rasta antra XVI a. moneta – Prū-

3 pav. Tyrimų plotai: 1 – perkasa 1 iš V; 2 – perkasa 2 iš R; 3 – perkasa 3 iš V; 4 – grindinys G1 perkasose 4 ir 5 iš P; 5 – perkasa 4 iš R; 6 – perkasų 4 ir 5 R dalis iš Š; 7 – perkasų 4 ir 5 V dalis iš Š. S. Rutkovski nuotr.

Fig. 3. Excavated areas: 1 – trench 1, as seen from the W; 2 – trench 2, as seen from the E; 3 – trench 3, as seen from the W; 4 – paving G1 in trenches 4 and 5, as seen from the S; 5 – trench 4, as seen from the E; 6 – the E part of trenches 4 and 5, as seen from the N; 7 – the W part of trenches 4 and 5, as seen from the N

sijos kunigaikštystės Albrechto Brandenburgiečio grašis, ir 5 Jono Kazimiero šilingai, to meto buitinės ir statybinės keramikos radiniai.

Sklypo R dalyje tirtas XVIII a. pabaigos – XIX a. I pusės (?) akmenų grindinys G1. Jo datavimas pagrįstas kartografinių šaltinių ir gretimų plotų, ištirtų iki įžemio, stratigrafine analize (2; 3:4, 6 pav.). Pagal grindinio stratigrafinę padėtį ir gretimos į P perkasos 2 tyrimų rezultatus, galima manyti, kad tai buvęs XVIII a. pabaigos – XIX a. I pusės paviršius. 1794 ir 1840 m. Vilniaus miesto planuose šioje sklypo dalyje matoma gatvė (1:2, 3 pav.). Jo datavimas turėtų būti tikslinamas pagal tolesnių šios vietos tyrimų medžiagą, t. y. vėliausius radinius, rastus po grindinio akmenimis ir sluoksniuose žemiau grindinio dangos. Grindinys užpiltas žemėmis pertvarkant kvartalo teritoriją ir nebenaudotas jau XIX a. viduryje – II pusėje (iki 1862 m.?) (1:4 pav.).

4 pav. XVI–XIX a. radiniai: 1, 2 – pypkių fragmentai; 3 – prekės plomba, centre vaizduojamas Anglijos karalystės herbas su raidėmis „E R“ kraštuose, kraštuose moto „HONI SOIT QUI MAL Y PENSE“; 4 – LDK, Žygimanto Augusto denaras, 1555 m.; 5 – LDK, Jono Kazimiero šilingas, 1666 m.; 6 – Rusijos imperija, Nikolajaus II 1 kapeika, 1894 m.; 7–11 – koklių fragmentai; 12, 13 – lėkščių fragmentai. L. Kajotos (1–6), A. Kaminskaitės (7–13) nuotr.

Fig. 4. 16th–19th-century finds: 1, 2 – pipe fragments; 3 – a merchandise seal with the coat-of-arms of the Kingdom of England in the centre and the letters E R as well as the motto 'HONI SOIT QUI MAL Y PENSE' around the edge; 4 – GDL, Sigismund II Augustus, denar, 1555; 5 – GDL, John II Casimir, shilling, 1666; 6 – Russian Empire, Nicholas II, 1 kopeck, 1894; 7–11 – stove tile fragments; 12, 13 – plate fragments

Viršutinė XVIII a. sluoksnio dalis suardyta XIX a. ir žemės darbų XX a. pradžios statybų metu. To laikotarpio sluoksniuose randama tai patvirtinanti numizmatinė medžiaga (4:6 pav.), XIX a. sluoksniuose taip pat rasta pavienių ankstesnio laikotarpio radinių, pvz., Jono Kazimiero šilingų. Visi radiniai perduoti LNM.

Bazilijonų St. 3

The plot at Bazilijonų St. 3 is in a historical Vilnius suburb, settled only after the construction of the Church of St. Joseph and St. Nicodemus in the 17th century, the 1723–1731 plan of Vilnius still showing only fields without buildings at this location (Fig. 1). In 2019–2020, a total of 485.05 m^2 was excavated on the plot down to yellow sand sterile soil: 446.25 m^2 in the S part, 38.8 m^2 in the N part (Fig. 2). The 17th–21st-century cultural layer was 0.8–3.85 m thick (Fig. 3). The investigation yielded 421 small finds, including 274 16th–19th-century coins and 29 17th–19th-century lead merchandise seals, as well as 1437 16th–18th-century household pottery sherds, structural ceramics fragments, glass artefacts, and glass shards (Fig. 4). The earliest, 10–40 cm thick horizon of the cultural layer formed in the mid – second half of the 17th century (by the 1660s) at the site of a depression in the relief.